

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze diplomové práce

Komparace státní politiky v oblasti zaměstnanosti v České Republice a Gruzii

Kochoi Iana

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Nezaměstnanost představuje jeden z celosvětových problémů, kterému musí čelit vláda každého státu. Gruzie a Česká republika se potýkají se zvýšenou mírou nezaměstnanosti, která je způsobena především následkem světové finanční krize z roku 2008. Obě země uskutečňují různým způsobem státní politiku zaměstnanosti. Česká republika má ve srovnání se Gruzíí obecně mnohem méně nástrojů, kterými realizuje aktivní politiku zaměstnanosti. Jednotlivé nástroje však v sobě zahrnují více činností. V Gruzii na aktivní politiku zaměstnanosti je vyplaceno více výdajů, než na pasivní politiku zaměstnanosti. V České republice na aktivní politiku zaměstnanosti je vypláceno daleko méně peněžních prostředků, ačkoliv jsou jejich součástí i finanční prostředky poskytované z Evropské unie. Ze státních rozpočtů ČR plyne mnohem větší objem výdajů na pasivní politiku zaměstnanosti. Cílem politiky zaměstnanosti v obou státech je tyto výdaje snižovat.

Klíčová slova: aktivní nástroje, Česká republika, Gruzie, nezaměstnanosti, pasivní nástroje, podpora, státní politika zaměstnanosti, sociální politika, trh práce, úřad práce, vývoj

Cíl práce a metodika

Cílem této diplomové práce je srovnání politiky zaměstnanosti v Gruzii a České Republice na základě vybraných ukazatelů a více hledisek. Budé porovnána míra nezaměstnanosti v jednotlivých krajích, členění dle pohlaví a stupně dosaženého vzdělání či ekonomická aktivita obyvatel. V diplomové práci bude rozebrána politika zaměstnanosti obou zemí, shledány shodné prvky a rozdíly v jejich nástrojích. Budou analyzovány a srovnány výdaje obou států na aktivní i pasivní opatření v oblasti podpory zaměstnanosti. Dalé budou identifikovány hlavní problémy trhu práce a případně navržena opatření pro zlepšení zaměstnanosti v obou státech.

Teoretická část práce je zpracována na základě prostudování odborné literatury a legislativních norem. Tato část se zabývá obecným popisem politiky zaměstnanosti, její rozdělením a hlavními úkoly. Informace jsou získány z českých i zahraničních materiálů.

Aktuální informace jsou čerpány konkrétně ze statistik Gruzínského a Českého statistického úřadu. V práci budou dále zpracována data především z ministerstev práce a sociálních věcí obou zemí. Využita bude metoda deskripce, komparace a analýzy.

V praktické části této práce jsou použity komparativní, statistické a analytické metody. Tyto metody byly nezbytné pro dosažení požadovaných výsledků této diplomové práce. Dále jde o srovnání jednotlivých programů státní politiky zaměstnanosti obou systémů. Jsou popsány nástroje politiky zaměstnanosti využívané oběma vládami se zaměřením na nástroje aktivní a pasivní politiky v ČR a Gruzii.

V poslední části práce po analýze nástrojů politiky zaměstnanosti obou zemí je zhodnoceno vynakládání prostředků ze státního rozpočtu, a zda měli konkrétní přínos pro řešení zaměstnanosti v Gruzii a ČR. Je zvažována možnost využití pozitivních nástrojů využívaných Českou republikou pro Gruzínskou republiku. Jsou vybrány neefektivnější nástroje politiky zaměstnanosti.

Úvod

Problém nezaměstnanosti je klíčovou otázkou v tržním hospodářství. Bez řešení tohoto problému není možné zajistit efektivní fungování ekonomiky. Nezaměstnanost - je více než ekonomická katastrofa, to je také sociální katastrofa, která vede k nečinnosti, ztrátě kvalifikace a sebevědomí, k poklesu morální hodnoty obyvatelstva. Proto je studium problematiky nezaměstnanosti a nalezení způsobu, jak to vyřešit, je nyní nejen důležitým, ale i velmi aktuálním tématem. Řešení sociálně-ekonomických problémů, je důležité pro vnitřní politiku každého státu. Vyšší míra nezaměstnanosti se projevuje nejvíce v ekonomicky nerozvinutých zemích a obecně v regionech s výskytem nekonkurenceschopné zemědělské výroby a upadajícího hutního průmyslu. Z toho důvodu také dochází k migraci obyvatel za prací do míst, kde je zvýšená poptávka po pracovní síle. Rovněž dochází i k přesunu pracovních sil mezi sousedními státy, zejména v příhraničních oblastech. Plná zaměstnanost, to je cíl, který musí být sledován státní politikou zaměstnanosti.

Zhodnocení výsledků a doporučení

Komparací vývoje nezaměstnanosti mezi Českou republikou a Gruzii bylo zjištěno, že se obě země potýkají se zvýšenou mírou nezaměstnanosti. Vysoká míra nezaměstnanosti v Gruzii je způsobena nedostatečně rozvinutým průmyslem, dochází k úpadku zemědělství díky ne zcela optimální dotační politice ze strany státu.

Bylo zjištěno, že jak v Gruzii, tak v Česku představují vyšší podíl v počtu nezaměstnaných ženy. Ženy mají ve srovnání s muži na pracovním trhu horší postavení. V Gruzii nejsou rozdíly tak markantní

Při porovnání míry nezaměstnanosti v jednotlivých krajích (regionech v Gruzii), v Gruzii vykazuje nejnižší míru nezaměstnanosti Tbiliský region, který je rozlohou nejmenším, ale ekonomicky nejvýkonnějším regionem Gruzie. V České republice byla nejnižší míra nezaměstnanosti naměřena v hlavním městě Praze. Praha je největším regionálním trhem práce ČR, ve srovnání s ostatními regiony má výrazně vyšší kvalifikovanou pracovní sílu.

Podle zjištěných výsledků přibývá v obou zemích osob s vysokoškolsky vzdělaných a naopak ubývá osob se středoškolským vzděláním bez maturity. V obou státech v současné době je na trhu práce nedostatek kvalifikovaných pracovníků a absolventů. To je jedním z hlavních problémů pro tuzemské firmy, který se hledají na kvalifikovanou pracovní sílu. Pro řešení daného problému je nutné udělat reformy školství obou států. Konkrétně v Gruzii je nutné aby došlo ke větší spolupráce vysokých škol, úřadů práce a podniku. V české republice nemusí také dojít k tomu, že například na trhu práce bude přebytek absolventů vysokých škol, a nedostatek kvalifikovaných řemeslníků a dělníků bude nahrazován zahraničními pracovníky.

Zkoumaná zaměstnanost v jednotlivých sektorech národního hospodářství vykazuje mezi ČR a Gruzii obdobný vývoj. Podíl zaměstnanosti v primárním sektoru v byl v letech 2007 až 2013 na téměř srovnatelné úrovni, tj. okolo hodnoty 3,2 % v ČR a kolem 4,4 % v Gruzii. Česká republika má ve srovnání s průměrem EU 27 stále vysoké zastoupení sekundárního sektoru. I když v roce 2012 klesl podíl zaměstnanosti v průmyslu a stavebnictví z 36,6 % na 36,3 %, podle MPSV je to stále nejvyšší hodnota ze všech členských států.

Byl také porovnáván počet zaměstnaných a nezaměstnaných (ekonomické aktivní obyvatelstvo), kteří připadají na jeden úřad práce. V obou státech tvoří většinu ekonomicky aktivních obyvatel osoby zaměstnané, ty představovaly během zkoumaných šesti let průměrný

84,2% podíl z celkového počtu ekonomicky aktivních obyvatel v Gruzii a 93,5% podíl v České republice. Zbýlých průměrných 15,8 % v Gruzii a 6,4% v ČR tvoří osoby nezaměstnané.

Oproti Gruzii používá Česká republika o mnoho více nástrojů, pomocí kterých je prováděna jak aktivní politika zaměstnanosti tak i pasivní. Některé nástroje by mohly sloužit jako inspirace pro Gruzii. Nástroje, které byly v roce 2013 v obou zemích nejvíce využívány z hlediska počtu podpořených osob.

Tabulka 16 Porovnání nástrojů aktivní a pasivní politiky zaměstnanosti v ČR a v Gruzii

Nástroj	Gruzie	Česká republika
PPZ	Podpora v nezaměstnanosti	Podpora v nezaměstnanosti
APZ	Rekvalifikace	Rekvalifikace
	Příspěvek na vykonání absolventské praxe	Společensky účelná pracovní místa
	Podpora regionální zaměstnanosti	Veřejně prospěšné práce
	Vzdělávání a příprava pro zaměstnance	Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením
	Udržení OZP v zaměstnání	Překlenovací příspěvek
	Příspěvek pro začínající podnikatele	Příspěvek na zapracování
	Výtvoření nového PM	Cílené programy k řešení zaměstnanosti

Zdroj: Vlastní zpracování

Nástroje, u kterých šlo provést jejich srovnání, jsou ve výše uvedené v tabulce.

Dalšími nástroji, které Gruzie využívá, jsou příspěvek pro začínající podnikatele. Naopak v České republice je věnováno více pozornosti informačním a poradenským službám,

kteře zabezpečují úřady práce. Vycházejí z individuálního přístupu k jednotlivým uchazečům a pomáhají vypracovávat individuální akční plány.

Dalším opatřením, které slouží ke zvyšování zaměstnatelnosti, je sdílené zprostředkování zaměstnání, kdy úřady práce mohou uchazečům zprostředkovat zaměstnání prostřednictvím agentur práce. Inspirací pro Gruzii by mohly být i investiční pobídky, jež podporují vytváření nových pracovních míst např. slevami na daních z příjmů či převody pozemků včetně související infrastruktury za zvýhodněné ceny, apod..

Tři nástroje, které byly v roce 2013 v obou zemích nejvíce využívány z hlediska počtu podpořených osob, jsou seřazeny podle stupně jejich použití v níže uvedené tabulce.

Tabulka 17 Srovnání pěti nejvíce používaných nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti v roce 2013

Nástroj	Gruzie	Česká republika
1	Příspěvek na vykonání absolventské praxe	Rekvalifikace
2	Příspěvek pro začínající podnikatele	VPP
3	Vzdělávání a příprava pro zaměstnance	SÚMP

Zdroj: Vlastní zpracování

V Gruzii v roce 2013 příspěvek na vykonání absolventské praxe na prvním místě, který se v ČR nepoužívá. Druhým velice využívanějším nástrojem byl příspěvek pro začínající podnikatele. Třetím nejvyžívanějším nástrojem APZ Gruzie byl v roce 2013 příspěvek na vzdělávání a přípravu pro zaměstnance. Z pohledu počtu podpořených osob jsou v České republice nejvyžívanějším nástrojem APZ rekvalifikace. V roce 2013 se ovšem rekvalifikovalo zhruba o 60 % osob méně než v roce 2010. Klesající trend uchazečů o rekvalifikaci je ovlivněn především reorganizací úřadů práce, ke které došlo počátkem roku 2011. Dále se také používaly veřejně prospěšné práce a společensky účelná pracovní místa, které byly v roce 2012 využívány na téměř stejné úrovni. Na podporu zaměstnávání OZP byl v

předchozích letech kladen velký důraz, jednalo se o hojně využívaný nástroj. Naopak v roce 2013 patřil tento nástroj APZ k méně využívaným.

Závěr

Ve srovnání s Českou republikou se vyskytuje vyšší míra nezaměstnanosti v Gruzii. Obě země se však snaží růstu nezaměstnanosti čelit, aby nedosahovala vysokých hodnot. V politice zaměstnanosti České republiky hraje důležitou roli Evropská unie, jejímž členem je. Vstup ČR do EU znamenal povinnost států akceptovat zásady jednotlivých politik a dalších předpisů EU, řídit se Evropskou strategií nezaměstnanosti. Tzn., země musí každoročně sestavovat Národní akční plány zaměstnanosti, které se porovnávají s ostatními členskými státy, a zjišťuje se, jak se plní unijní cíle. Gruzie se potýká s problémem výskytu značného počtu osob dlouhodobě nezaměstnaných a ostatních rizikových skupin, které vykazují dlouhodobě rostoucí trend.

V obou státech ženy zastupují vyšší podíl v počtu nezaměstnaných. Stejně tak je v obou zemích zaměstnáno nejméně osob v primárním sektoru a nejvíce osob pracuje v sektoru služeb. Míra nezaměstnanosti v Gruzii historicky dosahuje vyšších hodnot než České republice, a to z důvodu jiné zeměpisné polohy, zaměření průmyslu, menší atraktivit pro investory a řadě jiných faktorů.

Gruzie a Česká republika jsou si dvě velice různé země, které i velmi různým způsobem uskutečňují státní politiku zaměstnanosti. Gruzie má mnohem méně nástrojů, prostřednictvím kterých realizuje aktivní politiku zaměstnanosti, ve srovnání se Slovenskem. Zároveň každá z obou zemí používá i takové nástroje, které se ve druhé zemi nepoužívají a naopak. V závěru lze však konstatovat, že většina nástrojů, sloužících k realizaci aktivní politiky zaměstnanosti, je v obou státech není shodná.

V České republice připadá větší rozsah výdajů na pasivní politiku zaměstnanosti, v Gruzii větší rozsah připadá na aktivní politiku zaměstnanosti. V obou státech jsou vypláceny podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci. Součástí státní politiky zaměstnanosti by měla být i snaha pracujících lidí samostatně a individuálně se vzdělávat pro eliminaci rizika ztráty zaměstnání či zvýšení pravděpodobnosti nalezení zaměstnání nového.

Čím více se však výše podpor a dávek přibližuje výši minimální mzdy, tím více dochází ke ztrátě motivace nezaměstnaných ve hledání zaměstnání a setrvání v něm. Výplaty příspěvků a dávek nezaměstnaným pouze zmírňují negativní dopady, které s sebou nezaměstnanost přináší.

Ve všech případech se jeví politika zaměstnanosti v Gruzii horší než v ČR. Při celkovém hodnocení a návrzích na vylepšení Gruzinského systému je nutné blíže se zaobírat Českým systémem. Protože se však jedná o evropský systém, který nemusí být snadno aplikovatelný na gruzinskou praxi. Samozřejmě, že veškeré návrhy jsou omezeny národními charakteristikami a není možné jakoukoliv úspěšnou politiku beze zbytku aplikovat v jiné zemi. V takovém případě je výsledek vždy nejistý. Při aplikaci nového systému se vždy musí uvažovat o tradicích země, ostatních národohospodářských veličinách, mentalitě a národnosti struktury obyvatel.

Seznam použité literatury

BRČÁK Josef, SEKERKA Bohuslav. Makroekonomie. Plzeň : vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeňek, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7380-245-5.

BROŽOVÁ, D. Společenské souvislosti trhu práce. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4

BUCHTOVÁ, B. Nezaměstnanost psychologický, ekonomický a sociální problém. 1. vydání. Praha: Grada, 2002, 240 s. ISBN 80-247-9006-8

DVOŘÁČEK, J., SLUNČÍK, P., Podnik a jeho okolí. Jako přežít v konkurenčním prostředí. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 173 s. ISBN 978-80-7400-224-3

HOLMAN, R. Makroekonomie. Středně pokročilý. Kurz. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. 434 s. ISBN 978-80-7179-861-3